

När barnen tog makten

Jag är ett barn av proggen. Mina hennafärgade mostrar gav mig böcker som *Sprätten satt på toaletten*, *Här är Nordvietnam* och *När barnen tog makten*. Berättelser som inte hade mycket mer gemensamt än sina höga förväntningar på läsaren. Om dessa böcker, och ett hundratal till av vilka jag har läst rätt många, har författaren och bloggaren Kalle Lind skrivit en egen metabok, *Proggiga barnböcker - därför blev vi som vi blev*. Det är en rolig bok, kanske ibland lite för rolig. Istället för att ironisera hade Kalle Lind gärna kunnat reflektera lite mer över just på vilket sätt dessa böcker gjorde oss till dem vi är.

Det var inte bara böckerna som fick mig att gå med atomkraft-nej-tack-märke, stoppa mina utslitna tubsockor och fråga chans en på romsk kille. Men de spelade roll. Direktören Sprätten hade en biltelefon, vilket verkade som science fiction då men tjugofem år senare erbjöd en utmärkt förklaringsmodell till fenomenet yuppiesnalle. I Nordvietnam fick barnen skjuts av mamma och pappa på cykel, vilket såg mysigt ut, och jag tror att Erik Erikssons och Mats Anderssons bok spelade in när jag mycket tidigt ville hjälpa barn i fattiga länder - min slutsats var att jag skulle bli flygvärdinna så att jag skulle kunna ta mig dit.

Ja, ämnet inbjuder till ironi. Men så här: De proggiga barnböckerna betraktade mig som en tänkande liten människa. Det låter gravallvarligt men var det alls inte alltid, Barbro Lindgrens ultraproggiga Lorangaböcker ger mig och sonen än idag ständigt nya gapflabb samtidigt som de lanserar en föräldraförebild som står i befriande motsättning till 2010-talets neurotiska omsorgsideal - "vad ska vi äta?", "vi tar väl glass som vanligt".

Inte allvarligt alltså men anspråksfullt. Böckerna krävde att jag skulle kunna sätta det jag läste i relation till en omvärld som var avsevärt större än den jag hade överblick

över. Det togs för givet att jag skulle bry mig om fiskarna som Sprätten bajade på och de vietnamesiska barnen som fick gå omvägar kring bombhålen i marken. Det togs för givet att människor brydde sig om varandra även på håll.

Det saknar jag i dagens barn- och ungdomsböcker. Där finns verklighetsflykten i Harry Potter-stil - och den är ovärderlig - men när böckerna handlar om den så kallade verkligheten är det ofta i den mest klaustrofobiska formen: barn med maxat hög igenkänningsfaktor blir offer för mobbare och pedofiler, våldtäktsmän och mördare - och så är det inte mer med det. Var är visionerna om en bättre värld? De fanns i de proggiga böckerna.

Men så var det barnen som tog makten. Gunnar Ohlranders och Helena Henschens bok om dagisbarnen som tog fröknarna som gisslan och krävde godis istället för morötter var kanske den roligaste av dem alla, så kul att jag behöll den och läste den för mina egna barn (det var efter det som förskolläraren kallade in mig till ett enskilt samtal). Och nu tänker jag att bokens titel - *När barnen tog makten* - hade kunnat vara ett alternativt namn på den kontroversiella SVT-serien *Ung och bortskämd*. Boken från 1969 och teveprogrammet från 2010 tar upp samma spår, balansen mellan barns rättigheter och skyldigheter, utifrån olika perspektiv. Ett spår som tillhör det mest tabubelagda inom den svenska kulturen. De proggiga barnböckerna gjorde oss mycket gott, men kanske bidrog deras fokus på barns makt och inflytande till något av den hybris vi kan se hos barn och unga idag. Och hos oss själva, vi som växte upp med proggen.